10.5.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan
sivistys- ja tiedejaosto

Asia: OAJ:n lausunto Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston kuulemiseen julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023–2026, VNS 2/2022 vp

Teema: Koulutuksen ja opetuksen (ml. kotoutumiskoulutus) määrärahatilanne. Miten tulevaisuusinvestointien päättymisen arvioidaan vaikuttavan varhaiskasvatuksen ja opetuksen laatuun ja tasa-arvoon?

Keskeiset nostot:

- Koulutuksen rahoitusta on lisätty tällä hallituskaudella, mutta takamatka tehtyjen leikkausten paikkaamiseksi on vielä suuri. Perusrahoituksessa olevia puutteita ei voida paikata tulevaisuusinvestoinneilla. Ne aiheuttavat määräaikaisia lyhytkestoisia virka- tai työsuhteita, joihin on vaikea saada kelpoisia opettajia, mikä vaarantaa laatua.
- Määrärahan riittämättömyys on heikentänyt merkittävällä tavalla lasten ja kaiken ikäisten oppijoiden oikeutta saada kelpoisen opettajan antama laadukasta opetusta, ohjausta ja tukea sopivan kokoisessa ryhmässä. Tämä laskee laatua, vaarantaa koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisen ja romuttaa alan vetovoimaa. Opettajat kokevat, ettei heidän työtään arvosteta eikä heidän anneta tehdä sitä niin hyvin kuin he tahtoisivat. Tämä uuvuttaa ja ajaa pohtimaan alan vaihtamista.
- Varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluiden johtaminen on muodostumassa tehtäväksi, jossa lakisääteistä vastuuta päiväkodin, koulun tai oppilaitoksen toiminnasta on mahdoton kantaa. Kun määrärahat eivät riitä toiminnan järjestämiseen lain edellyttämällä tavalla ja johdettavan henkilöstön sekä yksiköiden määrä kasvaa liian suureksi, ei johtamistehtävät houkuta ja niissä olevat uupuvat työkuorman alle.
- Laadun ja koulutuksellisen tasa-arvon turvaamiseksi lyhytkestoisen hankerahoituksen sijaan tarvitaan vakaa ja velvoitteisiin nähden riittävä perusrahoitus, jonka käyttöä säätelee yhdenvertaisen ja laadukkaan varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut turvaava täsmällinen lainsäädäntö. Rahoitus tulee kohdentaa tähän, eikä korjaaviin toimiin.
- Oikeus oppia hankkeen kautta toteutuneet toimet ovat monilta osin vakiintunutta toimintaa, joka pitää rahoittaa perusrahoituksella. Tulevaisuusinvestointirahoituksen loppuminen heikentää koulutuksen laatua ja tasa-arvoa.
- Kotoutumiskoulutuksen rahoitusta pitää lisätä, jotta koulutuksenjärjestäjillä on todellinen mahdollisuus palkata kelpoisia opettajia ja taata koulutuksen laatu.
- Ammatillisen koulutuksen määräaikaisen rahoituksen vakinaistaminen oli viisasta, mutta taso jäi toivotusta.

Kasvatukseen ja koulutukseen on investoitu, mutta ei vielä riittävästi

Koulutuksen määrärahatilannetta on parannettu tällä hallituskaudella kipeiden koulutusleikkausvuosien jälkeen. Hallituskaudella on lisätty koulutuksen pysyvää rahoitusta noin 400 miljoonaa euroa. Tätä summaa on hyvä verrata edellisen 10 vuoden aikana tehtyihin noin 2 miljardin euron leikkauksiin.

Määräaikaista rahaa koulutukseen on jaettu koronatuet mukaan lukien noin miljardin euron verran. Koronatukia kasvatukseen ja koulutukseen on ohjattu noin 250 miljoonaa euroa, mutta kuntien tilinpäätöstietoja tarkastellessa on aiheellista kysyä, onko rahat suunnattu kunnissa kasvatukseen ja koulutukseen, kuten on ollut tarkoitus.

> Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko (VNS 1/2021 vp) korostaa tarvetta panostaa kasvatuksen, koulutuksen ja tutkimuksen perusrahoitukseen. OAJ:n mielestä tulevan hallituksen on sitouduttava monivuotiseen kasvatuksen, koulutuksen ja tutkimuksen perusrahoituksen kasvuohjelmaan sekä suunnattava ikäluokkien pienentymisestä vapautuva rahoitus varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Samalla on tarve säätää täsmällisemmin, mitä rahoituksella tulee saada aikaan. Eriytymiskehitys kuntien, alueiden, päiväkotien, koulujen ja ryhmien välillä edellyttää lainsäädäntöä, joka turvaa yhdenvertaisuutta asuinpaikasta sekä kasvatus- ja koulutuspalvelun järjestäjästä riippumatta. Hankerahalla tai panostuksilla korjaaviin toimiin ei osaamis- ja koulutustasoa nosteta.

OAJ kiittää hallitusta siitä, että se on ottanut ensiaskeleet hankerahoituksen kehittämisessä. Nyt ollaan lisäämässä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin säännös erityisavustuksesta varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin. Avustusta voitaisiin jatkossa myöntää talousarvioehdolla neljän vuoden välein. OAJ pitää tätä hyvänä asiana, joka keventää sekä avustuksen hakijan että myöntäjän hallinnollista työmäärää sekä mahdollistaa pitkäjänteisen sitoutumisen ja suunnitelmalliset toimenpiteet koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi.

> Hankerahoituksen tulee olla pitkäkestoista ja aiheuttaa mahdollisimman vähän hallinnollisia kuluja. Pitkäkestoiset hankkeet ja ennakoitava, pitkäjänteinen läpinäkyvä rahoitus mahdollistaa opetuksen järjestäjille pitkäjänteisemmän henkilöstöpolitiikan, mikä tukee henkilökunnan saatavuutta ja vahvistaa varhaiskasvatuksen ja koulutuksen laatua. Se mahdollistaa myös rahoituksella toteutettavien toimenpiteiden vaikuttavuuden seurannan sekä paikallisella että valtakunnan tasolla. Tämä turvaa hyväksi osoittautuneen toiminnan jatkumista hankerahoituksen päätyttyä.

Korona

Koronaepidemian kriittisimmät ajat näyttävät olevan takana päin ja kasvatuksessa ja koulutuksessa on aloitettu toipuminen kriisistä. Poikkeusajan jäljiltä suomalainen varhaiskasvatus ja koulutus on kuitenkin vaikeassa tilanteessa. Kriisiaika on korostanut niitä ongelmia, joita koulutuksessa oli jo ennen korona-aikaa. Useissa eri selvityksissä on käynyt ilmi korona-ajan aiheuttaneen muun muassa oppimisvajetta, ahdistuneisuutta, stressiä ja uupumusta. Positiivisia vaikutuksiakin on ollut, mutta ne koskevat usein yksittäisiä oppijoita. Oppimisvajeiden korjaus ja hyvinvoinnin vahvistaminen vaativat aikaa ja resurssia usean vuoden ajan.

OAJ pitää välttämättömänä, että koronatukia jatketaan useamman vuoden ajan. Rahoitus tarvitaan kehyksiin ja varsinaiseen talousarvioon eikä epävarmoihin lisätalousarvioihin. Tämä mahdollistaa kuntien ja koulutuksen järjestäjien parempaa ja pitkäjänteisempää omaa budjetointia ja kelpoisen henkilöstön paremman saatavuuden. Oppimisvajeiden paikkaamista ei voida siirtää toteutettavaksi opetusalan muiden hankkeiden kautta, sillä hankkeilla on tarkoitus kehittää varhaiskasvatusta ja koulutusta edelleen, ei paikata syntyneitä oppimisvajeita. Pitkäaikainen rahoitus tarvitaan, jotta mahdollistetaan koronan tuoman lisätyökuorman keventäminen esihenkilöiden, kuten rehtoreiden ja päiväkodin johtajien, sekä opetushenkilöstön osalta.

Ukraina

Ukrainalaisten pakolaisten auttamiseen kohdistuviin menoihin liittyy suurta epävarmuutta. Määrärahatarve on riippuvainen mm. tulijoiden lukumäärästä sekä heidän iästään ja palvelutarpeistaan. Määrärahat tarkentuvat talousarvioprosessissa. Julkisen talouden suunnitelmassa Ukrainasta saapuvien pakolaisten auttamiseksi varataan varhaiskasvatuksen järjestämisestä kunnille aiheutuvien kustannusten korvaamiseen 60 milj. euroa v. 2023 sekä perusopetuksen valmistavaan opetukseen 120 milj. euroa v. 2023 ja 48 milj. euroa v. 2024. Lisäksi suomen ja ruotsin kielen koulutukseen varataan kehyskaudella vuosittain 2,5 milj. euroa sekä kotoutumiskoulutukseen 5 milj. euroa v. 2023, 4 milj. euroa v. 2024 ja 3 milj. euroa v. 2025.

Myönnettävän lisärahoituksen on seurattava mahdollisimman nopeasti toteutuneita kuluja ja katettava ne kokonaan. Koska perusrahoitus on nyt riittämättömällä tasolla, rahoitusta varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelujen järjestämiseen Ukrainasta tuleville henkilöille, ei voida ottaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestäjällä käytettävissä olevasta perusrahoituksesta.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatukseen on kohdennettu tällä hallituskaudella tulevaisuusinvestointina rahoitusta oikeus oppia -hankekokonaisuuden kautta. Rahoitusta on myönnetty 162,5 miljoonaa euroa ja osa hankkeista on edelleen kesken. Rahoitus painottui hallituskauden loppuun siten, että vuonna 2022 hakerahoitusta on jaossa 80 miljoonaa euroa.

Oikeus oppia hankkeilla on tarkoitus parantaa varhaiskasvatuksen laatua ja tasa-arvoa. Akuutti vaje kelpoisista varhaiskasvatuksen opettajista ja varhaiskasvatuksen erityisopettajista on johtanut siihen, että rahoitus on käytetty kelpoisuutta vailla olevien opettajien palkkaamiseen. Kertaluontoinen hankeraha ei toimi vaikuttavasti silloin, kun todellinen tarve on vahvemmalle perusrahoitukselle.

Osa oikeus oppia rahoituksesta vakiinnutettiin varhaiskasvatuksen tuen uudistamisen yhteydessä. Uudet säädökset lapsen tuen toteuttamiseen tulevat voimaan 1.8.2022. Säädöksiin ei pystytty sisällyttämään kaikkia niitä asioita, joita olisi tarvittu turvaamaan tuen yhdenvertainen toteutuminen kaikkialla. Tätä puutetta ei voida paikata hankerahalla. On erittäin tärkeä, että seuraavalla hallituskaudella kohdennetaan riittävä pysyvä rahoitus tuen säädösten täydentämiseksi.

Hankerahaa on voitu kohdentaa varhaiskasvatuksessa lapsiryhmien pienentämiseen. Näitä toimenpiteitä on voitu toteuttaa vain paikoin kesken toimintakauden opettajapulan ja olemassa olevien tilojen niukkuuden vuoksi. Lapsiryhmien pienentäminen ei käytännössä ole myöskään toteutunut siksi, että suhdelukujen toteutumisen tarkastelu tehdään päiväkotitasolla eikä lapsiryhmätasolla. Lakia tulisi tältä osin muuttaa. Lapsiryhmien koon rajaaminen ja kohtuullistaminen sekä lasten yhdenvertainen kohtelu todellisuudessa edellyttävät lisäksi säädösmuutosta, jolla kolme vuotta täyttäneitä lapsia koskeva suhdeluku säädetään samaksi (1:7) kaikille lapsille varhaiskasvatukseen osallistumisen päivittäisestä tuntimäärästä riippumatta. Nyt alle viisituntia varhaiskasvatuksessa olevien lasten suhdeluku on 1:13.

Pula varhaiskasvatuksen opettajista on jatkunut jo pitkään. OAJ pitää valitettavana, että hankerahoituksen sijaan ei kohdennettu lisärahoitusta alan koulutuksen aloituspaikkamäärän kasvattamiselle ja perustyön paremmalle resurssoinnille. Perustyön vajetta ei voida paikata hankerahoituksella. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärien lisäämistä ja kelpoisten opettajien saatavuuden parantamista edellyttää myös osana Oikeus Oppia-ohjelmaa toteutettava kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu 2021–2024 ja siitä toteutettavat toimenpiteet kaksivuotisen esiopetuksen vakiinnuttamiseksi.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvohankekokonaisuus Oikeus oppia

Laatu- ja tasa-arvorahoitusta on jaettu perusopetukseen usean eri hallituksen toimesta jo vuosien ajan. Sipilän hallituksen päätöksenä Uusi peruskoulu -ohjelmassa kohdennettiin perusopetuksen laatuun ja mm. opetusryhmien pienentämiseen 90 miljoonaa euroa. Stubbin hallituksen aikana tulevaisuuden peruskouluhankkeeseen kohdennettiin yli 100 milj. €.

Perusopetukseen on myönnetty määräaikaista laatu- ja tasa-arvorahoitusta tällä hallituskaudella 225 miljoonaa euroa. Perusopetukseen kohdennetusta rahasta 90 miljoonaa euroa on ministeriön tietojen mukaan kohdennettu laadun- ja tasa-arvon edistämiseen. Rahoituksella on pienennetty mm. ryhmäkokoja palkkaamalla opettajia ja resurssiopettajia ja kehitetty opettajien osaamista.

Perusopetuksen rahoituksesta 16,4 miljoonaa euroa kohdennettiin oppimisen tuen ja inkluusion kehittämiseen. OAJ on erittäin pettynyt siihen, että mitään muutoksia ei tällä hallituskaudella kuitenkaan ole tehty toimimattomalle tuen lainsäädännölle eikä pysyvää rahoitusta lisätty mahdollistamaan tuen lisääminen ja erityisopettajien palkkaaminen sitä toteuttamaan.

Rahoitus on ollut pitkään hankepohjaista ja sitä kautta korvamerkittyä rahaa tiettyihin painotettuihin osa-alueisiin, kuten mm. edellä mainittuun ryhmäkokojen hallintaan. Tehtyjen koulutusleikkauksien ja puutteellisen lainsäädännön takia hankkeilla on jouduttu paikkaamaan perustoimintaa ja ylläpitämään koulutuksen laatua. Nyt päättyvien laatu- ja tasa-arvorahojen poistuessa koulutuksen rahoitustilanne heikkenee merkittävästi.

Ryhmäkokojen pienentämiseen kohdennettu rahoitus on tullut perusopetuksessa tarpeeseen. Esimerkiksi erityisopettajien ja erityisluokanopettajien määrä on monin paikoin tämän hankerahoituksen avulla saatu sellaiselle tasolle, että erityisopetusta on pystytty antamaan lähes oppilaiden tuen tarpeen mukaan ja putoamisvaarassa olevat oppilaat ovat pysyneet mukana opetuksessa.

Hankerahoituksen päättyessä mahdollisuudet tuen tarpeisiin vastaamisessa heikkenevät merkittävästi, kun määräaikaisiin virkoihin palkattujen erityisopettajien ja erityisluokanopettajien määräaikaisuudet päättyvät. Samaan aikaan koronan vaikutukset näkyvät yhä lisääntyneenä yksilöllisen tuen tarpeena.

Seuraavan hallituksen on jatkettava ryhmäkokojen pienentämiseen kohdennettua rahoitusta sekä erityisopetuksen vahvistamista pysyvällä rahoituksella. Rahoituksen lisäksi on täsmennettävä lainsäädäntöä niin, että se turvaa oppilaan tarvitseman tuen toteutumisen. OAJ on ehdottanut muun muassa, että rahoitus myönnettäisi opetuksen järjestäjälle toteutetun tuen perusteella.

Sitouttava kouluyhteisötyö

Osana oikeus oppia -hankekokonaisuutta pilotoitiin sitouttavan kouluyhteisötyön toimintamalleja. Rahoitusta pilotoinneille kohdennettiin yhteensä 12,4 miljoonaan euroa. Pilotoinneissa kokeiltiin monia OAJ:n kannalta kannatettavia toimintamalleja kuten erillisiä tunne- ja vuorovaikutustunteja perusopetukseen.

Julkisen talouden suunnitelmassa sitouttavaan kouluyhteisötyöhön ei osoitettu enää rahoitusta pilotointien jälkeen, mutta asiasta tehtiin pöytäkirjamerkintä vakinaistamisen valmistelusta. OAJ pitää kirjausta erittäin ongelmallisena, mikäli sitouttavaan kouluyhteisötyöhön ei olla valmiita osoittamaan riittävää rahoitusta ja lisäämään siten määrärahatasoa. Opetustoimi on ollut jatkuvien säästöjen kohteena jo useita vuosia monissa kunnissa, ja valtion toteuttamat koulutusleikkaukset nakertavat edelleen rahoituksen pohjaa kaikilla kouluasteilla.

> Päätös toiminnan vakinaistamisesta ei voi toteutua ilman riittävää uutta pysyvää rahoitusta. Hankkeen varjolla ei voida kanavoida opetukseen tarkoitettua rahaa sosiaali- tai nuorisotyön tehostamiseksi. Mikäli mallia halutaan vakinaistaa, tulee siihen kohdentaa riittävä uusi erillinen rahoitus sekä arvioida sitä, minkä sektorin toiminnasta ja rahoituksesta siinä on kyse. Muussa tapauksessa toimintamalli tulee hyvistä tarkoitusperistä huolimatta jättää toteuttamatta.

Lukio

Lukiokoulutuksen rahoitusta on vahvistettu tällä hallituskaudella, mutta rahoitus ei kata niitä velvoitteita, joita laki säätää. Vaikka lukiokoulutuksen kokonaisrahoitus lähestyy nyt vuoden 2013 rahoitustasoa, perustuu tämä lukiokoulutukselle säädettyihin uusiin velvoitteisiin myönnettyyn rahoitukseen eikä tosiasialliseen rahoitustason nousuun.

Rahoitustasoa leikkaa edelleen vuonna 2013 säädetty rahoitusleikkuri, joka leikkaa lukiokoulutuksen rahoitusta vuosittain noin 100 miljoonaa euroa.

Lukiolle ei ole kohdennettu tällä hallituskaudella varhaiskasvatuksen tai perusopetuksen kaltaisia laatu- ja tasa-arvorahoja. Hallitusohjelmassa päätettiin lukiolle 20 miljoonan hankerahakokonaisuudesta, josta toteutunut on tähän mennessä vasta 5 miljoonaa euroa. Tälle vuodelle budjettiin on lisätty 10 miljoonan kokonaisuus mutta hankkeita ei ole avattu vielä haettavaksi.

> Lukiossa rahoitusvaje näkyy ryhmäkokojen ja itsenäisen opiskelun määrän kasvuna. Samoin valinnaisuus kapenee. Rahoitusleikkuri pitäisi ehdottomasti poistaa. Se vaarantaa lukiokoulutuksen laatua.

Ammatillisen koulutuksen perusrahoitustason nosto oli elintärkeä

OAJ kiittää hallitusta päätöksestä vahvistaa ammatillisen koulutuksen perusrahoitusta 50 miljoonalla eurolla vuoden 2021 tasosta. Ammatilliseen koulutukseen kohdistettiin mittavat leikkaukset vuosien 2012–2019 aikana, joiden myötä rahoitusta leikattiin n. 450 miljoonaa euroa. Tämä on tarkoittanut koulutuksen järjestäjien mukaan lähes 1600 opettajan irtisanomista ja mittavia haasteita laadukkaan ammatillisen koulutuksen järjestämiselle. Opettajan antaman opetuksen ja ohjauksen määrä on merkittävästi laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana, vaikka tutkintojen ja työelämän vaatimukset ovat ennemmin kasvaneet.

Kuluvan hallituskauden aikana ammatilliselle koulutukselle on myönnetty vuosittain 70–80 miljoonaa euroa tulevaisuusinvestointina. Tämän määräaikaisen rahoituksen tarkoituksena on ollut opettajavajeen paikkaaminen. Rahoitus on ollut leikkauksien keskellä olleelle ammatilliselle koulutukselle erittäin tarpeellinen. Koulutuksen järjestäjät ovat palkanneet määräaikaisella rahoituksella sekä opettajia että ohjaajia, pääsääntöisesti määräaikaisilla sopimuksilla. Vuosittainen 80 miljoonan euron määräraha vastaa noin 1000 ammatillisen opettajan palkkakustannuksia.

> Hallituksen päätös vahvistaa ammatillisen koulutuksen rahoitusta pysyvällä 50 miljoonan euron rahoituksella oli erittäin tarpeellinen. Koska määräaikainen hankeraha on ollut kuitenkin 20–30 miljoonaa euroa suurempi, on odotettavissa noin 400 opettajan määräaikaisen palvelussuhteen päättyminen. Ennen kehysriihtä AMKE julkaisi kyselyn, jonka tulosten mukaan määräaikaisen rahoituksen loppuminen johtaisi poikkeuksetta määräaikaisten opettajien työsuhteiden päättymiseen ja monelta osin myös irtisanomisiin. OAJ:n laskelmien mukaan 30 miljoonan euron rahoitustason lasku vastaa noin 400 opettajan palkkakustannuksia.

Oppivelvollisuuden laajentaminen

Oppivelvollisuuden laajentaminen nosti koulutuksen rahoitustasoa 129 miljoonalla eurolla, joka tulee vuonna 2024 täysimääräisesti käyttöön. OAJ:n helmikuussa jäsenilleen toteuttaman kyselyn perusteella valtionosuusrahoituksen riittävyyden seuranta ja arviointi on välttämätöntä. Helsingin tekemän selvityksen perusteella ei kuitenkaan näytä siltä, että rahoitus olisi ollut merkittävässä määrin vielä ainakaan tässä vaiheessa pielessä. OAJ korostaa, että on varauduttava siihen, että rahoitusta on lisättävä, mikäli se osoittautuu riittämättömäksi.

> OAJ esittää, että jatkossa opetus- ja kulttuuriministeriö tekisi näin merkittäville uudistuksille opetuksen ja koulutuksen järjestäjille toimeenpanon tueksi OAJ:n tekemän oppivelvollisuuslaskurin kaltaisen työkalun. OAJ:n laskurilla kukin kunta pystyy katsomaan, miten uusi velvoite

määrällisillä mittareilla pitäisi toteuttaa ja paljonko sen pitäisi uusiin velvoitteisiin kohdentaa rahoitusta, jotta se toteuttaisi uudet velvoitteet säädösten ja myönnetyn rahoituksen puitteissa.

Osana opinto-ohjauksen kehittämisohjelmaa on luvattu selvittää sitovat mitoitukset opinto-ohjaajien määrästä lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa. Näin ei ole vielä tehty, eikä lausunnolla olevassa suunnitelmassa ole kohdennettu rahoitusta opinto-ohjaajien mitoituksesta säätämiseen. Ottaen huomioon oppivelvollisuuden laajentamisen ja siinä olevat uudet ohjausvelvoitteet, puute on merkittävä. Ohjauksen laadun varmistamiseksi tarvitaan pysyvä rahoitus ja säädökset mitoituksesta.

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot

Korkeakoulujen perusrahoitusta vahvistettiin hallituskauden alussa yliopistoissa 40 miljoonalla eurolla ja ammattikorkeakouluissa 20 miljoonalla. Summia on verrattava edellisillä hallituskausilla tehtyihin leikkauksiin, jotka koko korkeakoulusektorilla olivat lähes 300 miljoonaa euroa.

Korkeakoulujen aloituspaikkamääriä on kasvatettu hallituskauden aikana määräaikaisella rahoituksella osana koronaepidemian hoitoa ja osana EU:n elpymisrahastoista saatavia tukia. Rahoitus on ollut lähtökohtaisesti alimitoitettu ja aloituspaikkamäärien nostoa on jouduttu rahoittamaan myös korkeakoulujen perusrahoituksesta.

Samaan aikaan hallitus on toteuttanut koulutusvastuiden laajentamisen ilman erillistä rahoitusta. Korkeakoulutuksen perusrahoituksen niukkuus ja kasvaneet vastuut ovat johtaneet siihen, että opiskelijoiden määrä opetus- ja tutkimushenkilöstön määrään verrattuna on karkaamassa. Tämän vaikutukset korkeakoulutuksen opetukseen ovat merkittävät.

Korkeakoulut ovat sitoutuneita tavoitteeseen nostaa suomalaisten koulutustasoa niin että 50 % suomalaisista saavuttaisi korkeakoulututkinnon. Tämä tavoite vaatii toteutuakseen opiskelupaikkamäärien kasvattamista. Mikäli määräaikaista rahoitusta ei jatketa, vaarana on, että koulutusmääriä lasketaan tai toiminta rahoitetaan leikkaamalla muusta opetuksesta.

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumisen vastuu siirtyy kunnille, kun kotoutumislaki uudistetaan. Uudistuksen yhteydessä kotoutumiskoulutukselle on laadittava valtakunnalliset laatukriteerit, jotta varmistetaan koulutuksen laatu riippumatta siitä, missä päin Suomea koulutusta tarjotaan. Nyt tilanne ei ole yhdenvertainen eri puolilla Suomea.

Maahanmuuttajien kotoutumiseen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen kohdistetaan kehyskauden alussa 5,9 milj. euroa, josta rahoitus nousee asteittain 18,6 milj. euroon v. 2026. Valtion korvauksiin kotouttamisesta varatut vuosittaiset määrärahat ovat kehyskaudella n. 170—190 milj. euron tasolla. Määrärahatarvetta kasvattaa etenkin turvapaikanhakijoiden arvioidun määrän kasvu.

Kotoutumiskoulutuksen keskeisin ongelma johtuu laatukriteerien puuttumisesta. Kuntien kilpailuttaessa kotoutumiskoulutusta koulutuksen järjestäjät joutuvat tarjoamaan koulutusta usein liian pienillä kustannuksilla. Tämä johtaa siihen, etteivät virallisen koulutuksen järjestämisluvan alaiset oppilaitokset eivät usein tule voittaneeksi kilpailutuksia. Virallisen koulutuksen järjestämisluvan alaiset oppilaitokset tarjoavat laadukasta koulutusta, jossa opetusta antavat koulutuksen saaneet opettajat, ja koulutustilat ovat kunnolliset.

> OAJ ei kannata kotoutumiskoulutusten kilpailuttamista ilman sitovia laatukriteerejä ja vaatii, että ainoastaan kelpoiset opettajat voivat koulutusta antaa. Tämän pitäisi olla ehdoton kriteeri, ennen kuin rahoitusta voi mikään järjestäjä saada.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
va. koulutusjohtaja

Risto-Matti Alanko
koulutuspolitiikan asiantuntija